§ 1. ВСТУП ДО ІСТОРІЇ УКРАЇНИ КІНЦЯ XVIII–XIX

1. **Якими є хронологічні межі Нового часу в історії?**

- Новий час охоплює період з кінця XV століття (близько 1492 року) до початку XX століття, що включає Ренесанс, період Великих географічних відкриттів, індустріальну революцію та початок модерного суспільства.

2. **Які зміни відбувалися під час модернізації, що охопила Європу в XIX ст.?**

- У XIX столітті Європа зазнала суттєвих змін: розвиток промисловості та технічних інновацій, урбанізація, зміни у соціальній структурі, зростання ролі капіталізму, формування національних держав та боротьба за політичні права.

3. **Що є основним змістом «українського XIX століття»?**

- Основним змістом українського XIX століття є національне відродження, розвиток національної культури та ідентичності, боротьба за автономію та незалежність, а також розвиток інтелігенції та освіти.

4. **Що таке індустріальне суспільство?**

- Індустріальне суспільство – це суспільство, основою якого є промислове виробництво, технологічні інновації та машинізація, а

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

також зростання урбанізації та професійної спеціалізації.

5. **Під владою яких держав перебували українські землі на початку Нового часу?**

- На початку Нового часу українські землі перебували під владою Речі Посполитої, Османської імперії та Російської імперії.

6. **Охарактеризуйте адміністративно-територіальний устрій українських земель у складі Російської та Австрійської імперій.**

- У складі Російської імперії українські землі були розділені на губернії та області з жорстким централізованим управлінням, що підкорялися імперським законам. У складі Австрійської імперії українські землі, особливо Галичина, мали певну автономію та можливість розвивати національні інституції, хоча теж перебували під контролем імперії.

§ 2. Українські землі в системі міжнародних відносин першої третини XIX

1. **Які зовнішньополітичні акції Росії на початку XIX ст. мали вплив на українські землі?**

- На початку XIX століття Росія активно брала участь у війнах з Наполеоном, турецькими військами, а також у геополітичних угодах з Європою. Ці акції зміцнювали її вплив на українські землі, сприяючи посиленню

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

контролю над територіями та інтеграції їх у російську імперську систему.

2. **Охарактеризуйте роль України в російсько-турецькій війні 1806–1812 рр. Які землі приєднала Російська імперія за Бухарестським мирним договором?**

- Українські війська активно брали участь у бойових діях проти Османської імперії на південних рубежах Росії. За Бухарестським мирним договором 1812 року Росія приєднала Бессарабію, що посилило її стратегічне положення на Чорному морі.

3. **Яке місце посідала Україна у планах французького імператора Наполеона I?**

- Наполеон розглядав Україну як стратегічно важливий регіон для наступу на Росію. Він прагнув здобути підтримку місцевого населення, обіцяючи автономію та певні права в разі приєднання до його армії проти Росії.

4. **Який внесок українських військових формувань у перемогу Російської імперії у війні з Наполеоном I?**

- Українські козацькі полки та інші військові підрозділи активно брали участь у війні проти Наполеона. Вони забезпечували захист тилу, а також брали участь у битвах, таких як Бородінська битва, що сприяло перемозі над французькою армією.

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

5. **Як було утворено Азовське козацьке військо? Хто був першим наказним отаманом Азовського козацького війська?**

- Азовське козацьке військо було створено в 1832 році для охорони південних кордонів Російської імперії. Першим наказним отаманом Азовського козацького війська став Йосип Гладкий.

6. **Наведіть факти, які свідчать, що уряди Російської та Османської імперій використовували нападників запорожців у своїх інтересах.**

- Російська імперія часто використовувала запорозьких козаків для захисту кордонів і в бойових діях проти Османської імперії, особливо під час російсько-турецьких війн. Османи також іноді залучали запорожців як союзників у боротьбі з Росією. Запорозькі козаки були важливим військовим ресурсом для обох імперій у геополітичних конфліктах.

§ 3-4. Соціально-економічний розвиток і регіональні особливості Наддніпрянської України

1. **Національний склад і соціальне становище населення Наддніпрянщини**:

- Різні регіони мали своєрідний національний склад: українці, росіяни, євреї, поляки. Соціальний поділ був обумовлений

МАТЕМАТИКА.DOMA.ORG

переважанням селянства, залежного від поміщиків, та розвитком міського населення.

2. **Політика Російської імперії щодо українських земель**:

- Уряд проводив русифікацію та централізацію, що обмежувало українську мову й культуру. Це призвело до посилення кріпацтва, яке обмежувало права українців на землю та прив’язувало їх до панських маєтків.

3. **Промислова революція на українських землях**:

- Початок революції припадає на першу половину XIX століття, з розвитком промислових підприємств, фабрик та залізниць, особливо в центральних і південних районах Наддніпрянщини.

4. **Розвиток сільського господарства**:

- У цей період активно розвивалося землеробство, але кріпацтво стримувало продуктивність праці. Значну роль грало виробництво зерна та експортування його через порти.

5. **Фірма "Брати Яхненки і Симиренко"**:

- Ця фірма відома як перша українська підприємницька структура, що займалася виробництвом цукру. Її діяльність сприяла розвитку цукрової промисловості та стала зразком для інших українських підприємців.

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

6. **Особливості розвитку міст Наддніпрянщини**:

- Міста швидко розвивалися як промислові центри, залучаючи робітників із сільської місцевості. Київ був одним із найбільших міст у середині XIX століття.

7. **Чумаки та їхній промисел**:

- Чумаки були торговцями та перевізниками солі й риби, що доправляли ці товари з Криму до різних регіонів України. Їхній промисел був обумовлений великим попитом на ці товари в селах та містах.

8. **Господарський розвиток Півдня у першій половині XIX століття**:

- Південь Наддніпрянщини став осередком землеробства та тваринництва, особливо на експорт. Соціальні відносини на Півдні відрізнялися через більшу кількість вільних селян та вплив іноземних колоністів.

§ 5. Російський та польський визвольні рухи у Наддніпрянській Україні

1. Охарактеризуйте особливості масонського руху у Наддніпрянській Україні.

Масонський рух у Наддніпрянській Україні був частиною загальноєвропейського масонського руху, який поширився в українських землях у кінці XVIII – на

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

початку XIX століття. Його учасники, переважно представники дворянства та інтелігенції, прагнули досягнення особистого та суспільного вдосконалення. Масони часто обговорювали ідеї рівності, свободи та братерства, а також виступали проти кріпацтва і за розвиток освіти. В Україні масонський рух набув своєрідних національних рис, що включало ідеї відродження української культури та підтримку національної ідентичності.

2. Як визначалося майбутнє України у програмних документах декабристів? Чому виступ декабристів зазнав поразки?

Декабристи розглядали Україну як частину майбутньої федеративної або республіканської Росії, де всі народи мали б рівні права. Вони підтримували ліквідацію кріпацтва та соціальну рівність, однак не завжди враховували національні прагнення українців. Виступ декабристів зазнав поразки через недостатню підготовку, відсутність підтримки з боку широких мас і рішучі дії імперської влади, яка швидко придушила повстання.

3. Як вплинуло польське повстання 1830–1831 рр. на Наддніпрянщину?

Польське повстання 1830–1831 років мало значний вплив на Наддніпрянщину. Воно підштовхнуло царську владу до ще більшої централізації та русифікації регіону, адже імперія боялася поширення повстанських настроїв на українські землі. Відповіддю

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

стали репресії, обмеження прав польської шляхти, закриття деяких навчальних закладів і збільшення контролю над суспільно-політичним життям.

§ 6. Початок українського національного відродження у Наддніпрянщині

1. У яких умовах відбувалося формування української національної ідеї наприкінці XVIII – у першій третині XIX ст.?

Формування української національної ідеї проходило в умовах посилення контролю Російської імперії над українськими землями, що супроводжувалося політикою русифікації, обмеженням автономії та централізацією. Ці процеси сприяли відчуттю національної самобутності серед українців, а також пробудженню інтересу до історії, мови та культури.

2. Із якими подіями пов’язаний початок українського національного відродження на Лівобережжі?

Національне відродження на Лівобережжі пов'язане з діяльністю місцевих інтелектуалів, які займалися вивченням історії та культури України. Важливу роль відіграли публікації історичних досліджень, праці, присвячені козацькій минувшині, а також літературні та наукові гуртки, що сприяли зростанню національної самосвідомості.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

3. Чому українських дворян Лівобережжя називали автономістами?

Українських дворян Лівобережжя називали автономістами, оскільки вони виступали за збереження певної автономії українських земель у складі Російської імперії. Вони підтримували ідеї відновлення прав і привілеїв, які мали українці в часи Гетьманщини, і прагнули зберегти культурні та соціальні особливості регіону.

4. Який вплив на розвиток українського руху мало заснування Харківського університету?

Заснування Харківського університету в 1805 році стало важливою подією для українського національного руху, адже університет став осередком української інтелігенції, де розвивалися науки, освіта та культура. Університет сприяв розвитку української мови, літератури та історії, а також залученню молоді до національного руху.

5. Чому твір «Історія Русів» оцінюють як прояв національного руху?

«Історія Русів» – це анонімний твір, який розповідає про героїчне минуле українського народу, зокрема про боротьбу з польським та російським пануванням. Твір зміцнював національну свідомість і надихав українців на боротьбу за свої права, тому його оцінюють як вагомий прояв національного руху.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

6. Охарактеризуйте розвиток українського національного руху в 30–40-х рр. XIX ст.

У цей період український національний рух посилюється завдяки діяльності інтелігенції, яка займалася науковими дослідженнями, літературою та культурною діяльністю. Створюються різні гуртки, зокрема Кирило-Мефодіївське братство, які пропагують ідеї свободи, рівності та братерства.

7. Як утворилося і діяло Кирило-Мефодіївське братство? Розкрийте зміст ідей, сформульованих у програмних документах братства.

Кирило-Мефодіївське братство було засноване в 1846 році українськими інтелігентами в Києві. Члени братства виступали за скасування кріпацтва, рівність усіх народів і відновлення автономії України. Їхні ідеї були висловлені в програмних документах, які закликали до побудови федерації слов'янських народів на основі справедливості та рівності.

§ 7. Західноукраїнські землі в складі Австрійської імперії

1. Охарактеризуйте господарський розвиток західноукраїнських земель.

Господарський розвиток західноукраїнських земель у складі Австрійської імперії (Галичина, Буковина, Закарпаття) був повільним через колоніальну політику

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

Австрії, яка сприяла експлуатації природних ресурсів та праці місцевих селян. Основу економіки складали сільське господарство, видобуток нафти і солі, деревообробна та сільськогосподарська промисловість, але більшість прибутків йшла до центральної частини імперії.

2. Що таке денаціоналізація? Які чинники впливали на національний склад населення західноукраїнських земель?

Денаціоналізація – це процес втрати національної ідентичності під впливом культурного та мовного впливу іншої нації. В Західній Україні цей процес активізувався через політику Австрійської імперії, що сприяла полонізації та мадяризації, а також через еміграцію українців у пошуках роботи за кордоном.

3. Якими були найбільші національні меншини у Східній Галичині, Закарпатті, Північній Буковині?

Національними меншинами в Західній Україні були поляки, євреї та німці у Східній Галичині, угорці та румуни в Закарпатті та Північній Буковині відповідно.

4. Порівняйте зміни, які відбулися в житті населення українських земель під владою Російської та Австрійської імперій.

Під владою Російської імперії українці зазнали русифікації, обмежень у культурній та освітній сфері, а також були обмежені в політичних правах. В Австрійській імперії

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

українці мали більше можливостей для розвитку національної культури та освіти, але економічно залишалися залежними.

5. Які завдання їм необхідно було вирішувати в нових умовах?

Українцям доводилося боротися за збереження своєї мови, культури та права на освіту, протистояти соціальній та економічній експлуатації, а також шукати шляхи для політичного представництва в імперських структурах.

6. Охарактеризуйте розвиток західноукраїнських міст.

Західноукраїнські міста розвивалися повільно і часто залежали від аграрного господарства. Проте деякі міста, як-от Львів, Чернівці та Ужгород, стали центрами культурного та політичного життя українців.

7. Як розвивалася торгівля на західноукраїнських землях?

Торгівля розвивалася завдяки близькості до європейських ринків та зручному географічному розташуванню, але часто була обмежена через митні бар'єри і нерівні умови для українських підприємців.

8. Взаємозв’язок між помітним відставанням західноукраїнської промисловості і рівнем розвитку торгівлі.

Відставання промисловості впливало на обмеження обсягу продукції для експорту,

MATEMATIKA-DOMA.ORG

що знижувало можливості для розширення торгівлі. Брак інвестицій та інфраструктури стримував розвиток торгівлі.

9. Хто такі опришки?

Опришки були повстанськими загонами, які діяли в Карпатах і боролися проти соціального та національного гноблення. Вони часто нападали на маєтки багатіїв і захищали інтереси селян.

10. Коли відбувся виступ буковинських селян, одним із ватажків яких був Л. Кобилиця?

Виступ буковинських селян відбувся в 1848 році під керівництвом Лук'яна Кобилиці, який боровся за права селян проти соціальної нерівності та експлуатації.

§ 8. Початок українського національного відродження на західноукраїнських землях

1. У якому регіоні Західної України наприкінці XVIII ст. розпочалося українське національне відродження?

Українське національне відродження на Західній Україні наприкінці XVIII століття розпочалося в Галичині. Цей регіон став осередком культурного та політичного пробудження, де почали формуватися перші національні рухи.

2. Яке місто стало центром першої хвилі українського відродження в Галичині?

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

Центром першої хвилі українського відродження в Галичині став Львів. Тут діяли культурні та наукові товариства, зокрема «Руська трійця», яка відігравала важливу роль у розвитку національної свідомості та поширенні ідей українського відродження.

3. Охарактеризуйте роль греко-католицького духовенства на початку українського відродження на Закарпатті і у Східній Галичині.

Греко-католицьке духовенство відіграло ключову роль у початкових етапах українського національного відродження. На Закарпатті та в Східній Галичині воно сприяло збереженню української мови та культури, підтримувало ідеї національної єдності та організовувало освітні заклади, де навчання проводилось українською мовою.

4. Яку роль у становленні національної свідомості галицьких русинів відіграла діяльність «Руської трійці»?

«Руська трійця» (М. Шашкевич, І. Вагилевич, Я. Головацький) відіграла значну роль у розвитку національної свідомості галицьких русинів. Їхня діяльність сприяла популяризації української мови та культури, а також заклала основи для національного руху через літературні твори, зокрема через альманах «Русалка Дністровая», що став важливим символом українського національного відродження.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

§ 9. Національно-визвольний рух на західноукраїнських землях під час революції 1848-1849 рр. в Австрійській імперії

1. Як розпочалися революційні події у Східній Галичині?

Революційні події у Східній Галичині розпочалися в 1848 році під впливом загальноєвропейської «Весни народів». Українці активно долучилися до руху за політичні та національні права, що включало створення організацій для захисту українських інтересів, таких як Головна Руська Рада.

2. Як на західноукраїнських землях було ліквідовано залишки кріпосницьких відносин?

Ліквідація кріпосницьких відносин у Західній Україні відбулася внаслідок революційних подій 1848 року, коли австрійська влада під тиском селянських виступів та загальноєвропейського руху змушена була скасувати кріпацтво. Це стало великим досягненням, яке покращило умови життя селян.

3. Охарактеризуйте участь українців у роботі Слов'янського з'їзду.

Слов'янський з'їзд, що відбувся в Празі в 1848 році, об'єднав представників різних слов'янських народів. Українці брали активну участь у з'їзді, відстоюючи свої національні права та підтримуючи ідею

MATEMATIKA-DOMA.ORG

співпраці між слов'янськими народами. Вони виступали за автономію українських земель у складі Австрійської імперії.

4. Наведіть факти, що свідчать про дієву участь українців у роботі загальноімперського рейхстагу.

Українські представники в рейхстазі, зокрема від Галичини та Буковини, активно відстоювали інтереси свого народу, домагаючись скасування кріпосного права та поліпшення умов для українців. Вони підтримували реформи, що забезпечували б політичні й соціальні права українського населення.

5. Які події відбувалися у Східній Галичині на завершальному етапі революції? Чим завершилося Львівське повстання 1848 р.?

На завершальному етапі революції у Львові відбулося повстання, спрямоване проти австрійської влади. Повстання зазнало поразки через жорстоке придушення військами, але залишило значний вплив на розвиток національного руху, закріпивши ідею боротьби за права українців.

6. Які нові риси з'явилися у селянському русі у Північній Буковині в період революції 1848–1849 рр.?

У селянському русі Буковини під час революції з'явилися нові риси – селяни стали більш організованими і вимагали скасування кріпацтва та зменшення панщини. Ватажки,

МАТЕМАТИКА.DOMA.ORG

як-от Лук'ян Кобилиця, виступали за права селян і за краще економічне становище.

7. Які нові явища були притаманні українському рухові на Закарпатті в цей період?

На Закарпатті український рух отримав новий імпульс під впливом революційних ідей. Відбувалися збори, де обговорювалися питання освіти, мови та культурної автономії, що піднімало рівень національної свідомості серед закарпатських українців.

§ 10. Культура України. Розвиток освіти, науки та літератури

1. Охарактеризуйте особливості розвитку культури України цього періоду.

Культура України кінця XVIII – першої половини XIX століття розвивалася в умовах посиленої русифікації (на Лівобережжі та Наддніпрянщині) та полонізації (на Західній Україні). Проте, завдяки зусиллям інтелігенції, розвивалися національна література, історія, образотворче мистецтво, народна творчість, що підсилювало українську національну самосвідомість. Виникли культурно-освітні організації, які поширювали українську мову та культуру.

2. Порівняйте розвиток освіти у Наддніпрянщині і на західноукраїнських землях.

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

В Наддніпрянщині освіта розвивалася повільно через обмеження царської влади. Російська імперія намагалася нав’язати русифікацію, обмежуючи навчання українською мовою. На західноукраїнських землях, що належали Австрійській імперії, українська інтелігенція мала дещо більше можливостей для розвитку національної освіти, особливо завдяки заснуванню шкіл і освітніх організацій.

3. Охарактеризуйте здобутки української науки цього періоду.

Значних успіхів у науці досягли такі видатні діячі, як Михайло Максимович, який став першим ректором Київського університету та займався дослідженням історії та ботаніки. Важливими досягненнями були також праці у сфері фольклористики, історіографії та літературознавства.

4. Як відбувалося становлення нової української літератури?

Нова українська література виникла на основі народної мови і відображала національні проблеми та побут. Видатними письменниками цього періоду були Іван Котляревський, який написав "Енеїду" – першу літературну працю українською мовою, та Тарас Шевченко, чия поезія стала символом української національної ідентичності.

5. Таблиця «Культура України кінця XVIII – першої половини XIX ст.»

NAUKA-DOMA.ORG

Галузь культури	Основні досягнення	Видатні діячі
Література	Виникнення нової української літератури, написання "Енеїди"	Іван Котляревський, Тарас Шевченко
Освіта	Заснування Київського університету, розвиток національної освіти	Михайло Максимович
Мистецтво	Розвиток народного образотворчого мистецтва	Тарас Шевченко (як художник)
Наука	Дослідження в галузі історії, ботаніки, фольклористики	Михайло Максимович

§ 11. Культура України. Розвиток театру, музики, образотворчого мистецтва та архітектури

1. У якому місті Наддніпрянщини виник перший професійний театр?

Перший професійний театр у Наддніпрянщині виник у Харкові. Він став

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

осередком української театральної культури і сприяв розвитку драматичного мистецтва.

2. Назвіть перші українські п’єси для театру, написані І. Котляревським.

Іван Котляревський написав для театру такі п’єси, як **«Наталка Полтавка»** та **«Москаль-чарівник»**. Вони були одними з перших драматичних творів, написаних українською мовою.

3. Які інструменти входили до складу «троїстих музик»?

До складу «троїстих музик» зазвичай входили такі інструменти, як **скрипка**, **цимбали** та **бубон**. Вони створювали особливу атмосферу народних свят і були популярними в українському фольклорі.

4. Що таке реалізм?

Реалізм – це художній напрям, який прагне зображувати життя таким, яким воно є, без ідеалізації. В літературі та мистецтві реалізм показує реальні проблеми, соціальні конфлікти та буденність.

5. Які будівлі було споруджено за проектами архітектора А. Меленського?

Архітектор Андрій Меленський проектував численні будівлі в Києві, зокрема, **Контрактовий дім** та **Церкву Різдва Христового**. Його проекти сприяли розвитку архітектури українського класицизму.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

6. Якими були особливості розвитку театрального мистецтва?

Театральне мистецтво цього періоду розвивалося завдяки підтримці інтелігенції. Українські театральні трупи часто ставили п’єси народною мовою, що сприяло зростанню національної свідомості та популяризації української культури.

7. Охарактеризуйте розвиток музичного мистецтва.

Музичне мистецтво в Україні розвивалося на основі народної творчості. Важливими жанрами були думки, кобзарська та бандурна музика, а також троїсті музики. Почали з’являтися й професійні музиканти, які виконували українські народні мотиви.

8. Назвіть відомих художників цього періоду. Яким був їхній внесок у розвиток живопису?

Відомі художники цього періоду – **Тарас Шевченко**, який не тільки писав вірші, але й займався живописом, та **Василь Тропінін**, який зображував побут і культуру українського народу. Їхній внесок полягав у популяризації української тематики в мистецтві.

9. Охарактеризуйте досягнення тогочасної архітектури на українських землях.

Архітектура цього періоду розвивалася в стилі класицизму та неоготики. У містах з’являлися громадські та культові споруди,

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

будувалися університети, церкви, театри. Важливу роль відігравали архітектори, такі як Андрій Меленський та Вікентій Беретті, які створювали проекти, що визначали стиль епохи.

§ 12. Наш край наприкінці XVIII – у першій половині XIX

1. Складіть перелік подій, що характеризують культурне й духовне життя українських земель кінця XVIII – першої половини XIX ст., які ви вважаєте найважливішими. Обґрунтуйте свій вибір.

- **Заснування Київського університету (1834 р.)** – стало важливим кроком для розвитку освіти та науки в Україні.
- **Видання «Енеїди» Івана Котляревського (1798 р.)** – ця поема вважається першою літературною працею, написаною українською мовою.
- **Створення Кирило-Мефодіївського братства (1846 р.)** – братство пропагувало ідеї національного визволення та соціальної справедливості, що відображало національні прагнення українців.
- **Видання альманаху «Русалка Дністровая» (1837 р.)** – це літературне видання символізувало відродження української культури на західних землях.

Ці події були ключовими для формування національної ідентичності та культурного відродження українського народу.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

2. Назвіть імена видатних культурних діячів цього періоду. В чому ви вбачаєте їх внесок в українську та світову культуру?

- **Іван Котляревський** – започаткував нову українську літературу з написанням «Енеїди».
- **Тарас Шевченко** – його поезія та художня творчість стали символом українського національного відродження.
- **Михайло Максимович** – науковець і перший ректор Київського університету, який сприяв розвитку української науки.
- **Маркіян Шашкевич** – лідер «Руської трійці», популяризував українську мову і культуру в Галичині.

3. Поясніть значення понять і термінів «класицизм», «романтизм», «реалізм».

- **Класицизм** – це художній напрям, який звертався до античних ідеалів порядку, гармонії та розуму. Він був популярний у XVIII столітті і часто зображав героїчні образи.
- **Романтизм** – напрям, який акцентував на почуттях, індивідуалізмі, зв'язку з природою і національній самобутності. В Україні цей напрям відобразився в прагненні до відродження культури.
- **Реалізм** – напрям, що відтворював дійсність у її правдивому вигляді, акцентуючи на соціальних проблемах та умовах життя.

4. Визначте і охарактеризуйте процеси, які відбувалися в українській культурі цього періоду.

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

Основні процеси включали **національне відродження** та **становлення нової літератури й освіти**. Відродження проявлялося у прагненні до розвитку української мови, створення творів, що відображали національну історію і культуру, а також у політичних рухах за права українців. З'явилися освітні заклади, культурні організації, а українська мова поступово утверджувалася як мова літератури та науки.

5. Охарактеризуйте особливості розвитку релігійного життя тогочасних українців.

Релігійне життя українців цього періоду було під впливом **Греко-католицької церкви** на Західній Україні, яка сприяла розвитку української культури та освіти. На Наддніпрянщині під владою Росії відбувалася русифікація через підтримку Православної церкви. Незважаючи на це, релігійне життя залишалося важливою складовою національної ідентичності.

6. Виконайте завдання за контурною картою:

а) Покажіть міста, в яких діяли гімназії:

- Гімназії функціонували в таких містах, як Київ, Львів, Харків, Полтава, Одеса.

б) Визначте міста, де працювали вищі навчальні заклади. Яку назву вони мали й коли виникли?

- **Київ** – Київський університет (1834 р.)

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

- **Харків** – Харківський університет (1805 р.)
- **Львів** – Львівський університет (1661 р.)
- **Одеса** – Рішельєвський ліцей (1817 р.), згодом Одеський університет.

в) Покажіть місця виникнення перших українських професійних театрів:

- Перші професійні театри з'явилися у **Харкові** та **Львові**.

г) Визначте місця діяльності наукових товариств і центрів. Укажіть їх назви і дати утворення:

- **Львів** – Наукове товариство імені Шевченка (1873 р.)
- **Київ** – Київський університет, де діяли наукові гуртки та товариства.
- **Одеса** – Товариство історії та старожитностей (1839 р.)

д) Покажіть регіони українських земель, де українці мали змогу навчати дітей рідною мовою у початковій школі:

- Західна Україна, зокрема Галичина (Львів), де греко-католицька церква підтримувала навчання українською мовою.

7. Порівняйте ідеї та цінності тогочасної української культури із сучасними культурними ідеями та цінностями українців.

Тогочасні ідеї включали національне відродження, збереження української мови та культури, боротьбу за права і свободи.

MATEMATIKA-DOMA.ORG

Сучасні українці цінують незалежність, демократію, повагу до національної ідентичності та культурної спадщини, що перегукується з ідеями попередніх століть.

8. Складіть опис однієї з пам'яток культури України цього періоду.

Опис пам'ятки: Київський університет імені Тараса Шевченка
Заснований у 1834 році, Київський університет став важливим осередком освіти і науки в Україні. Його архітектурний стиль витриманий у класицизмі, а сам заклад став символом просвітництва і розвитку української інтелігенції.

§ 13. Наддніпрянська Україна в системі міжнародних відносин другої половини XIX ст

1. Розкрийте місце і роль українського питання у європейській міжнародній політиці другої половини XIX ст.

Українське питання почало набувати міжнародного значення у другій половині XIX століття в контексті національних рухів у Європі. Європейські країни, зокрема Австро-Угорщина, Росія та Польща, прагнули контролювати українські території або впливати на них через політику русифікації або полонізації. Для Російської імперії українське питання було важливим з точки зору зміцнення контролю над Наддніпрянщиною та посилення імперського впливу. Водночас українські емігранти і

MATEMATIKA.DOMA.ORG

представники інтелігенції намагалися привернути увагу європейських країн до потреб українського народу, зокрема у Австро-Угорщині та Німеччині, що сприяло поступовому усвідомленню українського питання на міжнародному рівні.

2. Що спричинило чергову війну Російської імперії проти Туреччини?

Причиною чергової війни Росії проти Османської імперії, яка розпочалася у 1877 році, стало прагнення Росії відновити свій вплив на Балканах і захистити права православного населення, яке жило під владою Туреччини. Крім того, Росія намагалася переглянути умови Паризького мирного договору 1856 року, укладеного після Кримської війни, що обмежував її вплив у Чорноморському регіоні.

3. Як розгорталися основні події Кримської війни?

Кримська війна (1853–1856 рр.) розпочалася з конфлікту між Російською імперією та Османською імперією, але згодом до неї приєдналися Велика Британія та Франція, які підтримали Туреччину. Основні бойові дії відбувалися на Кримському півострові, особливо у Севастополі, який перебував в облозі понад 11 місяців. Російська армія зазнала поразки, і війна завершилася підписанням Паризького мирного договору 1856 року, який обмежив Росію в будівництві військового флоту на Чорному морі.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

4. Охарактеризуйте вплив війни на становище у Наддніпрянській Україні.

Кримська війна мала значний вплив на українські землі, що входили до складу Російської імперії. Під час війни на території України відчувався економічний спад, оскільки ресурси спрямовувалися на воєнні потреби. Також зросли податки, що обтяжувало селянське населення. Крім того, війна оголила недоліки кріпосницької системи, що згодом стало одним із чинників скасування кріпацтва в Росії.

5. Якими були особливості селянського руху «Київська козаччина»?

«Київська козаччина» (1855 р.) була одним із наймасовіших селянських виступів у Наддніпрянщині. Селяни, натхненні чутками про можливість відновлення козацьких вольностей і скасування кріпацтва, почали самовільно формувати «козацькі» загони. Виступ був жорстоко придушений, але він показав рівень невдоволення селян і став сигналом для імперської влади про необхідність реформ.

6. Порівняйте місце і роль Наддніпрянської України в системі міжнародних відносин першої та другої половини XIX ст. Визначте спільні та відмінні риси.

У першій половині XIX ст. Наддніпрянська Україна розглядалася Російською імперією як стратегічно важливий регіон для

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

забезпечення безпеки на південному кордоні та як ресурсний придаток для імперії. У другій половині століття, з огляду на національні рухи, українське питання почало набувати культурного та політичного значення. Спільною рисою в обох періодах є те, що Україна залишалася підконтрольною Російській імперії та відігравала важливу роль як економічний і стратегічний регіон. Відмінність полягає в посиленні українського національного руху, що поступово привертало міжнародну увагу.

7. Чи могла Україна у роки Кримської війни вибороти державну незалежність?

У роки Кримської війни Україна була недостатньо організованою для того, щоб вибороти державну незалежність. Відсутність єдиного національного керівництва, сильна залежність від Російської імперії, а також брак зовнішньої підтримки унеможливлювали боротьбу за незалежність. Проте Кримська війна продемонструвала слабкість Російської імперії, що згодом стало поштовхом до активізації національного руху.

§ 14. Вплив імперських реформ 60-70-х рр. на розвиток Наддніпрянської України

1. Наведіть факти, які свідчать про те, що кріпосницькі відносини заважали економічному розвиткові Наддніпрянщини.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

Кріпосницькі відносини обмежували економічний розвиток через кілька факторів:

- **Відсутність вільної праці**: селяни були прив’язані до землі, що обмежувало мобільність робочої сили та її ефективність.
- **Залежність від натурального господарства**: економіка залежала від примітивного сільського господарства, що стримувало розвиток промисловості.
- **Низька продуктивність**: примусова праця кріпаків була неефективною порівняно з вільною працею, що негативно впливало на врожаї та прибутки.

2. Якими були передумови проведення селянської реформи?

Передумовами реформи 1861 року стали:

- **Економічні**: необхідність підвищити продуктивність праці та адаптувати економіку до ринкових відносин.
- **Соціальні**: невдоволення селян через жорсткі умови кріпацтва, що призводило до частих селянських повстань.
- **Політичні**: поразка у Кримській війні та прагнення Росії модернізувати державу, щоб підвищити її конкурентоспроможність у Європі.

3. Схарактеризуйте суспільний рух за ліквідацію кріпосного права у Наддніпрянській Україні.

У Наддніпрянщині відбувалися численні селянські заворушення, такі як «Київська козаччина», де селяни виступали за

АЛЕМНІКА-ДОМА.ORG

повернення козацьких прав та проти кріпацтва. Інтелігенція також активно виступала за реформи, друкуючи статті та обговорюючи можливості для скасування кріпосного права. Зростаюче невдоволення сприяло розумінню необхідності змін у державній політиці.

4. Таблиця «Особливості здійснення селянської реформи 1861 р. у Наддніпрянській Україні»

Основні положення реформи	**Як вони розв'язувалися**
Скасування кріпосного права	Селяни отримали особисту свободу, але повинні були сплатити викуп за землю
Надання селянам земельних наділів	Земля надавалася в обмежених обсягах, що часто було недостатньо для прожиття
Створення викупних платежів	Селяни повинні були сплачувати викупні платежі протягом кількох десятиліть
Обмеження прав на переселення і торгівлю	Селяни залишалися обмеженими в правах на пересування і діяльність

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

5. Як змінилося становище колишніх кріпосних селян? Які права вони отримали?

Колишні кріпосні селяни отримали особисту свободу і право укладати договори, однак залишалися залежними через необхідність виплачувати викупні платежі за землю. Вони не могли повністю вільно пересуватися, і їхні права були обмежені. Поступово селяни здобували більше прав, але залишалися економічно обмеженими.

6. Які зміни відбулися у становищі державних селян?

Державні селяни мали більше прав порівняно з колишніми кріпаками, і їхнє становище покращилося завдяки реформі. Вони отримали більше свободи у користуванні землею і не були обтяжені такими ж викупними платежами. Це дозволило державним селянам швидше адаптуватися до нових економічних умов.

8. вплив реформ 60–70-х років на розвиток Наддніпрянської України:

Назва реформи	**Основні положення**	**Вплив на розвиток Наддніпрянщини**
Селянська реформа 1861 року	Скасування кріпосного права, надання селянам особистої	Полегшення економічної залежності селян, однак збереглися

МАТЕМАТИКА.ДОМА.ORG

Назва реформи	Основні положення	Вплив на розвиток Наддніпрянщини
	свободи, введення викупних платежів за земельні наділи	викупні платежі, що обмежували їхню фінансову свободу
Земська реформа 1864 року	Введення місцевих органів самоврядування (земств) з обмеженими повноваженнями	Розвиток місцевого самоврядування, поліпшення соціальної інфраструктури (школи, лікарні)
Судова реформа 1864 року	Створення незалежної судової системи, введення суду присяжних, рівність усіх перед законом	Підвищення рівня справедливості в судочинстві, поліпшення доступу до правосуддя для населення
Військова реформа 1874 року	Перехід від рекрутського набору до загальної військової повинності, скорочення строку служби	Сприяла формуванню національної свідомості та дисципліни, зменшення навантаження на селянське населення

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

Назва реформи	Основні положення	Вплив на розвиток Наддніпрянщини
Освітня реформа 1860-х років	Розширення мережі шкіл, дозволено викладання деяких предметів українською мовою	Покращення рівня грамотності серед населення, сприяння розвитку української освіти, хоча обмеження ще залишалися

Ці реформи мали значний вплив на соціальну, економічну та культурну ситуацію в Наддніпрянській Україні, поступово модернізуючи суспільство і сприяючи розвитку місцевого самоврядування.

§ 15. Особливості модернізації промисловості й сільського господарства

1. **Характерні риси економічної політики російського уряду в Наддніпрянській Україні у пореформений період**.
   - Після скасування кріпосного права економічна політика уряду була спрямована на підтримку промисловості та інфраструктури, що сприяло розвитку капіталістичних відносин. Однак російський уряд продовжував контролювати важливі

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

галузі, і це стримувало повноцінний розвиток ринку та підприємництва.

2. **Модернізаційні процеси у розвитку Наддніпрянщини**.
   - У цей період в Україні розпочався поступовий перехід до індустріальної економіки. Створювалися нові підприємства, розвивалася вугільна та металургійна промисловість на сході України, що сприяло підвищенню зайнятості населення в промислових містах.
3. **Тенденції та особливості розвитку сільського господарства**.
   - У передреформений період сільське господарство було переважно кріпацьким і базувалося на ручній праці. Після реформ спостерігається збільшення чисельності селянських господарств, проте їх продуктивність залишалася низькою через відсутність техніки і сучасних аграрних технологій.
4. **Особливості розвитку міст і торгівлі у другій половині XIX століття**.
   - Міста стали центрами торгівлі та виробництва, розвивалися ринки і залізничне сполучення, яке сприяло розширенню економічних зв’язків з іншими регіонами Російської імперії. Особливо виділялися такі міста, як Харків, Київ і Одеса.
5. **Зародження кооперативного руху**.
   - Кооперативний рух в Україні зароджувався як спосіб вирішення економічних проблем селянства. Він дозволяв селянам об’єднувати ресурси для спільної закупівлі, виробництва

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

та збуту продукції, що сприяло зростанню добробуту та економічної незалежності.

6. **Таблиця «Особливості економічного розвитку Наддніпрянської України у XIX ст.»**:

Галузь	Особливості розвитку в XIX ст. (1-а половина)	Особливості розвитку в XIX ст. (2-а половина)
Сільське господарство	Кріпосне господарство, ручна праця	Розвиток селянських господарств, часткове впровадження техніки
Промисловість	Повільний розвиток, локальні майстерні	Індустріалізація, зростання вугільної та металургійної промисловості
Торгівля	Локальна, обмежена торгівля	Розширення внутрішнього ринку, розвиток транспортної інфраструктури

§ 16. Місто і село: життя у пореформену добу

1. **Населення Наддніпрянської України в другій половині XIX ст.**

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

- У цей період населення Наддніпрянської України швидко зростало завдяки природному приросту та міграції з інших регіонів імперії. Основну частину населення становили селяни, однак спостерігалося значне зростання міського населення через розвиток промисловості.

2. **Зміни в житті та суспільному становищі селян за пореформеної доби**

- Після скасування кріпосного права в 1861 р. селяни отримали особисту свободу, але їх економічне становище залишалося складним через високі викупні платежі та обмежений доступ до землі. Більшість селян була змушена орендувати землю або працювати на поміщиків, що обмежувало їхній добробут.

3. **Становище дворянства**

- Дворянство поступово втрачало своє привілейоване становище. Хоча вони зберігали права на великі земельні угіддя, економічно вони все більше залежали від міських підприємців та торгівлі. У пореформений період багато дворян було змушено продавати свої землі через борги.

4. **Склад соціальних груп та становище буржуазії**

- В українському суспільстві почала формуватися буржуазія, що складалася з підприємців, купців, власників майстерень і фабрик. Буржуазія мала великий вплив на економічний розвиток регіону, проте в

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

політичному плані вона все ще залишалася залежною від державної влади.

5. **Умови життя і праці промислових робітників**

- Умови праці на фабриках були важкими: низькі зарплати, тривалий робочий день, відсутність соціальних гарантій. Робітники часто проживали в перенаселених і антисанітарних умовах, що призводило до низької тривалості життя і частих захворювань.

6. **Зміни в долі української жінки у пореформений період**

- Українські жінки почали активно працювати в промисловості, особливо на текстильних фабриках. Збільшення зайнятості жінок було викликано економічною потребою, але їхні права залишалися обмеженими, а оплата праці була значно нижчою, ніж у чоловіків.

7. **Зміни, що відбувалися в містах Наддніпрянщини порівняно з першою половиною століття**

- Міста активно розвивалися завдяки промисловому підйому та залізничному будівництву. Київ, Харків, Одеса стали великими економічними центрами. Розширення міської інфраструктури привело до збільшення населення, розвитку торгівлі та появи нових культурних установ.

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

§ 17. Український національний рух наприкінці 50-х-у 60-х рр. XIX ст. Зародження громадського руху

1. **Чим було зумовлено піднесення українського руху наприкінці 50-х – на початку 60-х рр. XIX ст.?**

- Піднесення українського національного руху в цей період було викликано загальноєвропейськими ідеями національного визволення та самовизначення народів, впливом культурного відродження, а також відміною кріпосного права у 1861 році, що пробудило соціальну свідомість.

2. **У яких організаційних формах існував український рух і які його особливості?**

- Український рух існував у формі таємних товариств, громад та гуртків (наприклад, Кирило-Мефодіївське братство, пізніше – «Громади»). Ці організації займалися просвітницькою діяльністю, видавали літературу українською мовою та підтримували національне відродження.

3. **З'ясуйте значення журналу «Основа» для розгортання українського руху.**

- Журнал «Основа» (1861–1862 рр.) став першою регулярною українською друкованою платформою, де висвітлювалися питання української культури, літератури, історії та політики. Він сприяв популяризації української мови та культури серед широкого загалу.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

4. **Хто такі хлопомани, яку роль вони відіграли в становленні українського руху у Наддніпрянській Україні?**

- Хлопомани – це українські інтелігенти, що підтримували ідеї зближення з народом, особливо з селянством. Вони пропагували ідеї національної ідентичності та соціальної рівності, відіграли важливу роль у розвитку народницьких рухів.

5. **Хто був лідером українського руху в 1860–1880-ті рр.?**

- Серед лідерів українського руху виділялися такі діячі, як Михайло Драгоманов, Пантелеймон Куліш, Тарас Шевченко та інші. Вони активно сприяли культурному та політичному відродженню українців, працювали над розвитком літератури, історії та громадської діяльності.

6. **Як Польське повстання 1863–1864 рр. вплинуло на національно-визвольну боротьбу українського народу? Чому українське населення не підтримало польського повстання?**

- Польське повстання сприймалося українцями неоднозначно. Багато українців не підтримали повстання, оскільки побоювалися, що перемога поляків може призвести до повернення польської шляхти і поновлення кріпацтва, яке було поширене в польських землях.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

7. **Чим було викликане видання Валуєвського циркуляра? Розкрийте основні його положення.**

- Валуєвський циркуляр 1863 р. заборонив друк українських книг, навчальних посібників та релігійної літератури. Видання циркуляра було викликане побоюванням російської влади щодо зростання національної свідомості серед українців. Основні положення циркуляра передбачали заборону друку «малоросійською мовою» в освітній та релігійній сферах, що мало на меті зупинити розвиток української культури.

§ 18. Український національний рух наприкінці 1860 – у 1880-х рр

1. **Чим діяльність громадівців наприкінці 60-х – на початку 70-х рр. XIX ст. відрізнялася від попереднього періоду?**

- Діяльність громадівців стала більш організованою та політизованою. Вони почали працювати над створенням української літератури, наукових праць та поширенням ідей національного відродження через освітню діяльність. Було створено «Стару громаду» в Києві, яка згодом стала важливим центром українського руху.

2. **Яку роль у тогочасному українському русі відіграла діяльність Південно-Західного**

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

відділу Російського Імператорського Географічного Товариства?

- Південно-Західний відділ РІГТ активно займався дослідженням української культури, мови, етнографії та історії. Він став легальним центром української наукової діяльності та сприяв піднесенню національної свідомості.

3. **Яким був прийнятий і який мав вплив на український рух Емський указ?**

- Емський указ 1876 р. заборонив використання української мови в друкованих виданнях, театральних виставах та освітній діяльності. Це суттєво обмежило розвиток української культури та освіти, посиливши русифікацію.

4. **Охарактеризуйте роль Старої громади і молодих громад в українському русі.**

- **Стара громада** об'єднувала інтелігенцію, яка займалася культурно-просвітницькою діяльністю, зокрема в Києві. **Молоді громади** були студентськими організаціями, які діяли радикальніше та більше підтримували ідеї соціальної рівності та національної самостійності.

5. **Якими були особливості й здобутки громадівського руху у 80-х рр. XIX ст.?**

- Громадівський рух 80-х років зосереджувався на культурно-освітній діяльності в умовах заборон Емського указу. Громади видавали наукові праці,

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

підтримували українську літературу, а також сприяли формуванню національної свідомості через легальні культурні заходи.

6. **Як розгортався й чим відрізнявся від попередників студентський громадівський рух 90-х рр. XIX ст.?**

- Студентський рух 90-х років був більш радикальним і політизованим, порівняно з попередниками. Вони активно боролися за права українців, організовували протести та підтримували соціалістичні ідеї, що відображало їхній прагматичний підхід до досягнення змін.

7. **Як утворилося «Братство тарасівців»? Чому з ним пов'язують початок політизації і виникнення націоналістичної течії в українському русі?**

- «Братство тарасівців» виникло в 1891 році і об'єднало молодих інтелігентів, які прагнули відновлення української державності. Їхня діяльність включала політичну боротьбу, що ознаменувало перехід українського руху до політизації та виникнення націоналістичної течії, спрямованої на досягнення незалежності.

8. **Яку роль в українському русі відіграла Загальноукраїнська безпартійна організація?**

- Загальноукраїнська безпартійна організація об'єднувала українську інтелігенцію, яка займалася культурно-просвітницькою роботою і намагалася формувати

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

національну ідентичність. Вона сприяла координації різних українських культурних і просвітницьких проектів на території України.

9. **Які особливості національного відродження кримських татар?**

- Національне відродження кримських татар зосереджувалося на відновленні культурної ідентичності, збереженні мови та традицій. Важливу роль відіграла діяльність Ісмаїла Гаспринського, який займався освітою, видавництвом і сприяв піднесенню національної свідомості серед кримських татар.

§ 19. Народницький, соціал-демократичний та земський рухи

1. **Що сприяло появі народницького руху?**

- Народницький рух виник як реакція на соціальну та економічну несправедливість, зокрема після скасування кріпосного права у 1861 році, коли селяни залишилися обтяженими викупними платежами і мали обмежений доступ до землі. Поширення ідей соціальної рівності, західноєвропейських революційних ідей і прагнення до соціальних реформ також сприяли його розвитку.

2. **Якою була головна ідея народників?**

- Основна ідея народників полягала в досягненні соціальної справедливості та рівності через просвітницьку діяльність і

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

підтримку селянства. Вони прагнули допомогти селянам усвідомити свої права та спільними зусиллями змінити суспільний лад без використання насильства.

3. **Чи міг народницький рух суттєво вплинути на ситуацію на Наддніпрянщині? Чому?**

- Народницький рух мав обмежений вплив на Наддніпрянщину, оскільки російський уряд жорстко придушував будь-які спроби організації ідеологічної боротьби та революційних дій. Хоча народники намагалися організовувати просвітницьку діяльність, репресії обмежили їхню можливість впливу на суспільство.

4. **Чи має виправдання терористична діяльність як засіб зміни існуючих порядків у державі? Чому він виникає? Обґрунтуйте свою точку зору.**

- Це питання має різні точки зору. З одного боку, терористичні методи, які використовувалися радикальними народниками, як-от замахи на державних діячів, виникли через безвихідь і відсутність легальних способів вплинути на урядову політику. Однак з етичної точки зору, тероризм важко виправдати, оскільки він порушує права інших людей і може призвести до невинних жертв. Зміни в державі можуть бути більш ефективними, якщо досягати їх через мирні, просвітницькі та політичні методи.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

5. **Особливості і прояви розгортання соціал-демократичного та робітничого рухів на теренах Наддніпрянщини.**
   - Соціал-демократичний та робітничий рухи в Наддніпрянщині розвивалися на тлі індустріалізації та збільшення кількості робітників у великих містах. Вони орієнтувалися на боротьбу за права робітників, покращення умов праці, скорочення робочого дня та підвищення заробітної плати. Виникали профспілки та соціал-демократичні організації, які проводили страйки та демонстрації. Такі організації були частиною загальноімперського соціал-демократичного руху, але поступово набували національного забарвлення, прагнучи захистити права українських робітників.
6. **Роль земського руху в суспільно-політичному житті Наддніпрянщини.**
   - Земський рух відігравав важливу роль у розвитку місцевого самоврядування, зокрема в сільській місцевості. Земства організовували освітні заклади, медичні установи, проводили статистичні дослідження та сприяли розвитку інфраструктури. Вони також слугували осередками політичного життя і стали платформою для ліберально налаштованих інтелігентів, які підтримували ідеї автономії, розвитку української культури та соціальних реформ.
7. **Дискусія: «Місце і роль народницького, робітничого, соціал-демократичного і**

MATEMATIKA-DOMA.ORG

земського рухів у суспільно-політичному житті Наддніпрянщини цієї доби».

- **Народницький рух** орієнтувався на підтримку селянства, сприяючи пробудженню національної свідомості та розвиваючи ідеї соціальної справедливості. Він мав обмежений вплив, але заклав основи для майбутніх визвольних рухів.
- **Робітничий рух** був сконцентрований на боротьбі за права робітників і відстоюванні соціально-економічних інтересів. Він став важливою частиною суспільного життя великих промислових центрів і вплинув на соціальну політику.
- **Соціал-демократичний рух** став більш політизованою формою робітничого руху, що ставила за мету не лише покращення умов праці, але й загальну перебудову суспільства, поширюючи соціалістичні ідеї та залучаючи до них українське населення.
- **Земський рух** був важливою частиною ліберальної ідеології та суспільного життя Наддніпрянщини. Земства сприяли розвитку інфраструктури, освіти, медицини, а також стали платформою для розширення політичних свобод і розвитку українського національного руху.

Ці рухи мали спільні цілі щодо соціальної справедливості та розширення прав, але кожен з них мав свій фокус і підходи до досягнення мети. Вони стали основою для подальшого розвитку політичної та національної свідомості українців у XX столітті.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

§ 20. Соціально-економічний розвиток західноукраїнських земель у другій половині XIX ст

1. **Склад населення та умови життя українців на західноукраїнських землях**

- Населення західноукраїнських земель складалося переважно з українців, поляків та євреїв. Українці здебільшого займалися сільським господарством і жили в селах, а міське населення, зокрема у Львові та Перемишлі, складалося з різних національностей, де переважали поляки та євреї. Умови життя українців були складними через низьку продуктивність аграрного сектора, бідність і високу залежність від поміщицького землеволодіння.

2. **Таблиця «Економічний розвиток західноукраїнських земель у другій половині XIX ст.»**

Галузі	Риси розвитку
Сільське господарство	Домінування дрібних селянських господарств, низька продуктивність, залежність від сервітути
Промисловість	Повільний розвиток, переважання ремісництва, локальні підприємства з видобутку нафти та солі

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

Галузі	Риси розвитку
Торгівля	Обмежена інфраструктура, відсутність значних торгових шляхів, сильний вплив іноземних капіталів

3. **Чому провідною проблемою західноукраїнського села у другій половині XIX ст. стали сервітути?**

- Сервітути були правом селян на користування поміщицькими землями, такими як луки та ліси. Це стало проблемою, оскільки поміщики обмежували доступ до цих ресурсів або вимагали плату, що ще більше ускладнювало економічне становище селян, які залежали від цих угідь для власного виживання.

4. **Чи можна однозначно твердити, що трудова еміграція із західноукраїнських земель мала виключно негативний характер?**

- Трудова еміграція мала як негативний, так і позитивний вплив. З одного боку, вона сприяла зменшенню кількості робочої сили в селах і розривала сім'ї. З іншого боку, емігранти пересилали гроші назад, що допомагало родинам в Україні, а також привозили нові ідеї та досвід, що позитивно впливало на економічний і соціальний розвиток.

5. **Характерні риси розвитку міст на західноукраїнських землях**

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

- Міста розвивалися повільно, залишаючись адміністративними та культурними центрами. Основним промислом було ремісництво, а промислові підприємства були невеликими. Львів став найбільшим економічним і культурним центром, де зосереджувалися фінанси, торгівля та інтелектуальне життя.

6. **Мета українського кооперативного руху в краї і гасло «Свій до свого по своє!»**

- Мета кооперативного руху полягала у підтримці економічної самостійності українців, об’єднанні селян і ремісників для покращення їхнього добробуту, зокрема через спільну купівлю, виробництво і продаж продукції. Гасло «Свій до свого по своє!» закликало українців підтримувати своїх земляків у економічних справах, купувати товари в українських кооперативах і допомагати українським підприємцям.

§ 21. Суспільно-політичне життя на західноукраїнських землях у 60-70-ті рр. XIX

1. **Вплив конституційних реформ в Галичині на українське населення**
   - Конституційні реформи в Австро-Угорщині надали певні політичні права українцям Галичини, дозволивши брати участь у виборах та діяльності місцевих органів влади. Це сприяло формуванню національної свідомості та політичної культури.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

2. **Роль Галицького сейму в становленні політичної культури українського населення краю**
   - Галицький сейм став платформою, де українські депутати могли представляти інтереси свого народу, боротися за розширення прав та впливати на місцеву політику. Це сприяло зростанню політичної активності серед українців.
3. **Головні причини українсько-польської конфронтації в Галичині**
   - Конфронтація була обумовлена боротьбою за політичний та економічний вплив у регіоні, а також через суперечності у питанні національної ідентичності та прав українського населення в польському суспільстві.
4. **Причини появи старорусинства і його переважання у 60-80-х рр. XIX ст.**
   - Старорусинство виникло як ідея збереження традиційної ідентичності, орієнтованої на союз з Австрією, та було реакцією на радикальніші ідеї народовців. Вони прагнули уникати конфліктів і були налаштовані на збереження стабільності.
5. **Роль товариства «Просвіта» у розбудові національного життя**
   - «Просвіта» відіграла ключову роль у просвітницькій діяльності, поширенні української мови, літератури та національної культури серед широких верств населення. Вона стала одним із основних інструментів національного відродження.
6. **Суть розбіжностей між старорусинами і народовцями**

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

- Старорусини виступали за збереження статус-кво і лояльність до австрійської влади, тоді як народовці прагнули активного національного відродження та розвитку української культури і мови.

7. **Мета польського руху і ставлення до українців**
   - Польський рух прагнув відновлення незалежності Польщі, і в Галичині він мав амбіції на політичне та культурне домінування. Польські націоналісти часто ставилися до українського руху з підозрою та намагалися обмежити його розвиток.
8. **Мета єврейського руху в Галичині та ставлення до українців**
   - Єврейський рух у Галичині був зосереджений на боротьбі за громадянські права, соціально-економічний розвиток та культурну автономію. Вони переважно підтримували співіснування з українцями, хоча в політичних питаннях мали нейтральну позицію або співпрацювали з польськими колами.
9. **Успіхи в розбудові національного життя Галичини**
   - Відкриття українських шкіл, бібліотек, розвиток друкованої продукції, заснування культурних організацій, таких як «Просвіта» та «НТШ» (Наукове товариство імені Шевченка).
10. **Таблиця «Український рух на західноукраїнських землях у другій половині XIX ст.»**

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

Критерії характеристик	Старорусинський	Москвофільський	Народовський
Організаційні форми	«Руська Рада», окремі місцеві громади	Громади, російські культурні організації	«Просвіта», НТШ, громадські товариства
Лідери	Григорій Яхимович, Олександр Добрянський	Онуфрій Левицький, Іван Наумович	Іван Франко, Михайло Драгоманов, Юліан Романчук
Мета діяльності	Збереження традиційної ідентичності	Підтримка союзу з Росією, русифікація	Національне відродження, розвиток української мови і культури
Підтримувалися	Австро-Угорською владою	Російськими колами, частково урядом Росії	Українською інтеліге нцією, громадс

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

Критерії характеристик	Старорусинський	Москвофільський	Народовський
			ькими організаціями

§ 22. Перетворення Галичини на «український П'ємонт». Особливості суспільно-політичного життя на Буковині та Закарпатті у другій половині XIX

1. **Що зумовило появу радикальної течії в українському русі наприкінці XIX ст.? Яку мету вона переслідувала?**

- Поява радикальної течії була зумовлена соціально-економічними умовами, а також розчаруванням у поміркованих методах боротьби. Радикали прагнули досягти соціальної справедливості, політичних прав і національного визволення через революційні методи та масову мобілізацію населення.

2. **Охарактеризуйте процес становлення українських політичних партій, дайте їх класифікацію.**

- Наприкінці XIX століття в Західній Україні почали формуватися політичні партії. Основними напрямами були:
  - **Народовці** (національно-демократична течія), які створили Українську національно-демократичну партію (УНДП).

МЕГАТИКА-ДОМА.ORG

- **Соціалістичні партії** (Русько-українська радикальна партія), які відстоювали соціальні й економічні права українців.
- **Москвофіли** – були близькими до Росії і прагнули русифікації українського руху.

3. **Причини та наслідки «нової ери» в українсько-польських відносинах.**

- «Нова ера» була спробою компромісу між українцями та поляками в Галичині у 1890-х роках. Поляки обіцяли підтримати культурні права українців в обмін на їхню лояльність до польської політичної верхівки. Однак угода мала короткотривалий характер, і польська влада невдовзі знову обмежила права українців, що сприяло посиленню конфлікту.

4. **Роль Івана Франка в розвитку політичної думки на західноукраїнських землях.**

- Іван Франко був одним із засновників українського соціалістичного руху, він підтримував ідеї соціальної рівності, національного визволення та розвитку культури. Франко активно писав статті, де критикував консервативні погляди та підтримував соціальні реформи. Його праці стали фундаментом для розвитку політичної свідомості українців.

5. **Хто автор брошури «Україна Irredenta»? Які нові ідеї в ній були висловлені?**

- Автором брошури «Україна Irredenta» був Юліан Бачинський. У цій праці він висловив ідею необхідності політичної незалежності

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

України та боротьби проти колоніальної залежності від Росії та Австро-Угорщини. Він обґрунтував важливість створення самостійної української держави.

6. **Порівняння розвитку українського руху на Буковині, в Галичині, Закарпатті. Де український рух досяг найбільшого успіху і чому?**

- Найбільший успіх український рух досяг у Галичині, де умови були сприятливіші через певні права на автономію в Австро-Угорщині. Буковина і Закарпаття мали меншу політичну свободу та сильнішу русифікацію і мадяризацію, що обмежувало розвиток національної свідомості.

7. **Чи вдалося українському рухові перетворити Галичину на «український П'ємонт»?**

- Галичина стала культурним та політичним центром українського руху, як П'ємонт в Італії. Хоча вона не змогла об'єднати всі українські землі під одним політичним центром, Галичина відіграла вирішальну роль у збереженні національної ідентичності, розвитку освіти, політичної активності та формуванні ідеї незалежної України.

§ 23.Соціально-економічний розвиток Наддніпрянщини у 1900-1914 рр

1. **Якими були характерні риси розвитку промисловості на українських землях?**

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

Визначте наслідки економічної кризи 1900–1903 рр. для економіки Наддніпрянщини.

- Риси промисловості в Україні включали швидкий розвиток важкої промисловості (металургія, вугледобувна галузь) та концентрацію капіталу в руках іноземних інвесторів, зокрема російських, французьких і бельгійських. Економічна криза 1900–1903 рр. призвела до зупинки багатьох підприємств, зростання безробіття та падіння доходів. Криза показала вразливість економіки Наддніпрянщини через її залежність від іноземного капіталу та кон'юнктури імперського ринку.

2. **Визначте розвиток сільського господарства в тогочасній Наддніпрянській Україні.**

- Сільське господарство залишалося основним видом діяльності населення, проте воно характеризувалося низькою продуктивністю через примітивні методи обробітку та відсутність аграрних реформ. Великі поміщицькі господарства співіснували з дрібними селянськими, які часто мали недостатньо землі. Селяни страждали від бідності та залежності від поміщиків, що гальмувало розвиток аграрної сфери.

3. **Яку роль у розвитку українського економічного життя відігравав кооперативний рух?**

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

- Кооперативний рух сприяв економічній незалежності українців, дозволяючи об'єднувати ресурси для спільного виробництва, закупівлі та збуту продукції. Кооперативи допомагали селянам та дрібним підприємцям підвищувати свої доходи та уникати залежності від великих землевласників і кредиторів. Вони також сприяли підвищенню фінансової грамотності та розвитку підприємництва серед українців.

4. **Схарактеризуйте зміни в суспільному житті України, спричинені розгортанням індустріалізації.**

- Індустріалізація призвела до зростання міст і формування робітничого класу, що сприяло соціальним змінам. Підвищення урбанізації призвело до виникнення нових соціальних проблем, таких як бідність у міських районах і незадовільні умови праці на фабриках. Водночас індустріалізація сприяла розвитку освіти, оскільки потреба у кваліфікованих робітниках зростала, а також політичній активності робітничого класу, що стало основою для подальшої соціальної боротьби.

5. **Які проблеми були найважливішими для соціально-економічного розвитку українських земель на початку XX ст.? Якими шляхами їх було можливо розв’язати?**

- Основні проблеми включали низьку продуктивність сільського господарства, залежність від іноземного капіталу в промисловості, відсутність соціального

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

захисту для робітників, безземелля серед селян та низький рівень політичних прав. Шляхи розв'язання включали аграрну реформу, спрямовану на надання землі селянам, розвиток кооперативного руху для підтримки економічної незалежності, покращення умов праці та розширення політичних прав для населення, щоб забезпечити їхню участь у вирішенні соціально-економічних проблем.

§ 24. Суспільно-політичне життя у Наддніпрянській Україні на початку ХХ ст

1. **Схарактеризуйте особливості суспільно-політичного життя Наддніпрянщини на початку ХХ ст.**

- На початку ХХ століття суспільно-політичне життя Наддніпрянщини було позначене зростанням політичної активності серед різних верств населення. Виникали численні політичні партії, що представляли як соціалістичні, так і національні інтереси. Активно розвивався робітничий і кооперативний рух, посилювалися вимоги за соціальні реформи, політичні права та автономію для українців. Суспільство також зазнавало впливу революційних подій 1905–1907 років, що стимулювало політизацію населення.

2. **Як відбувався розвиток соціалістичної течії українського напрямку суспільно-політичного життя?**

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

- Соціалістичні ідеї серед українців набули популярності завдяки зростанню робітничого класу та селянського невдоволення. Соціалістичні партії, такі як Українська соціал-демократична робітнича партія (УСДРП), ставили за мету боротьбу за соціальні права, а також національне визволення. Вони об’єднували українських робітників і селян у боротьбі за справедливі умови праці, політичні свободи та національну автономію.

3. **Яку роль у суспільно-політичному житті Наддніпрянщини відігравала ліберально-демократична течія українського напрямку?**

- Ліберально-демократична течія виступала за автономію України в складі Російської імперії та за демократичні реформи, такі як свобода слова, зібрань, рівні права для всіх громадян. Вони відігравали важливу роль у формуванні української політичної свідомості та були тісно пов'язані з освітнім і культурним розвитком. Ліберальні діячі активно працювали над підвищенням рівня освіти та поширенням української мови і культури, підтримували розвиток громадських організацій і видавництв.

4. **Яким бачили майбутнє України прибічники націоналістичної течії українського напрямку? Чому, на вашу думку, на той час націоналістична течія не**

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

здобула значної підтримки в українському русі?

- Прибічники націоналістичної течії бачили майбутнє України як самостійну державу, вільну від імперських впливів. Вони прагнули до національного визволення, культурного відродження та політичної незалежності. На той час націоналістична течія не здобула значної підтримки через те, що більшість населення Наддніпрянщини була зосереджена на економічних і соціальних проблемах (земельне питання, права робітників), а також через низький рівень політичної свідомості. Багато українців ще не усвідомлювали необхідності незалежності, а значна частина інтелігенції орієнтувалася на культурне відродження без політичної автономії.

5. **Таблиця «Українські партії Наддніпрянської України на початку XX ст.»**

Назва партії	Дата створення	Течія	Лідери	Програмна мета
Українська соціал-демократична робітнича партія (УСДРП)	1905	Соціал-демократична	Володимир Винниченко, Симон Петлюра	Боротьба за права робітників, автономія України в складі Росії

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ОРГ

Назва партії	Дата створення	Течія	Лідери	Програмна мета
Українська партія соціалістів-революціонерів (УПСР)	1917	Соціалістична	Микола Ковалевський, Христофор Баранівський	Соціальна справедливість, аграрна реформа, незалежність України
Українська народна партія (УНП)	1902	Націоналістична	Микола Міхновський	Повна незалежність України, національне відродження
Товариство українських поступовців (ТУП)	1908	Ліберально-демократична	Сергій Єфремов, Євген Чикаленко	Автономія України в складі Росії, культурне відродження

Ці партії представляли різні ідеологічні течії, від соціал-демократичної до націоналістичної, і були основою

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

політичного життя українців у Наддніпрянщині на початку XX століття.

§ 25. Події революції 1905-1907 рр. в Україні

1. **Які цілі переслідували різні верстви суспільства у Першій російській революції?**

- Робітники вимагали покращення умов праці, скорочення робочого дня та підвищення зарплат. Селяни прагнули аграрної реформи, що забезпечила б їх землею. Інтелігенція та буржуазія виступали за політичні реформи, такі як демократичні свободи, обмеження самодержавства та введення конституційних змін.

2. **Як розгорталися події революції 1905–1907 рр. у Наддніпрянщині в січні–серпні 1905 р.?**

- У цей період у Наддніпрянщині відбувалися масові страйки робітників, демонстрації, а також заворушення серед селян, які вимагали кращих умов життя. Поширювалися політичні вимоги щодо демократичних реформ. Страйки мали великий розмах у промислових центрах, таких як Київ, Харків, Одеса.

3. **Якими були наслідки проголошення Маніфесту 17 жовтня для українського руху?**

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

- Маніфест 17 жовтня 1905 року обіцяв громадянські свободи, включаючи свободу слова, зборів та створення Державної Думи. Це дало можливість українському руху легально діяти і активно розвиватися. Були створені українські газети, клуби та громадські організації, що сприяло національному відродженню.

4. **Визначте особливості селянського руху під час революції.**

- Селянський рух був спрямований на захоплення землі у поміщиків та скасування повинностей. Селяни активно брали участь у виступах, які супроводжувалися аграрними заворушеннями, підпалами маєтків та вимогами перерозподілу землі.

5. **Які події революції відбувалися в Україні у листопаді–грудні 1905 р.?**

- Восени 1905 року відбувалися масові політичні страйки, створювалися ради робітничих депутатів. На Катеринославщині та Донбасі проходили збройні виступи, які придушувалися царськими військами. Це було піком революційної активності, що супроводжувалося зростанням політичної свідомості населення.

6. **Схарактеризуйте зміни в діяльності українських політичних партій у цей період.**

- Українські партії отримали можливість легально діяти, брати участь у виборах та поширювати свої ідеї. Вони активно

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

виступали за автономію України, розширення прав українців та соціальні реформи. Це призвело до активізації діяльності партій, таких як УСДРП та УНП.

7. **Якими були здобутки українського національно-культурного руху в роки революції?**

- Відкриття українських газет і журналів, створення культурних і освітніх товариств, організація вистав і лекцій українською мовою. Це сприяло розвитку національної свідомості серед українців та зростанню підтримки ідей культурного відродження.

8. **Охарактеризуйте участь українців у I та II Державних думах Росії.**

- Українські депутати в Державних думах відстоювали інтереси українського народу, виступали за автономію України, рівноправність української мови та соціальні реформи. Вони входили до міжфракційних груп та створювали українські фракції, але їхні ініціативи часто блокувалися царською владою, що обмежувало їхній вплив.

§ 26. Суспільно-політичне життя у Наддніпрянській Україні в 1907-1914 рр

1. **Як земельна реформа П. Столипіна вплинула на розвиток сільського господарства Наддніпрянщини?**

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

- Земельна реформа Столипіна мала на меті створення міцних селянських господарств, стимулюючи приватну власність на землю. Вона призвела до активного переселення селян на околиці імперії та сприяла появі заможних господарств, так званих «куркулів». Проте реформа не змогла повністю вирішити земельне питання, і багато селян залишилися без землі, що поглибило соціальну напруженість.

2. **Схарактеризуйте діяльність українських політичних партій у 1907–1914 рр.**

- У цей період українські партії активно виступали за автономію України в складі Російської імперії, захист української мови та культурних прав. Вони підтримували освітні та культурні ініціативи, боролися за представництво українців у Державній думі та зосереджувалися на питаннях земельної реформи. Партії, як УСДРП і УНП, також співпрацювали з іншими демократичними силами для реалізації спільних цілей.

3. **Яким було ставлення загальноукраїнських політичних партій до проблем українців?**

- Українські партії звертали увагу на соціально-економічні проблеми українців, особливо на земельне питання та право на освіту рідною мовою. Вони виступали за автономію та визнання прав українців у складі імперії, що включало захист культурних і політичних прав українського населення.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

4. **Характерні риси розвитку українського національно-культурного руху у 1907–1914 рр. Які його здобутки?**

- Національно-культурний рух цього періоду відзначався створенням культурно-освітніх організацій, таких як «Просвіта», яка поширювала знання українською мовою. Рух сприяв розвитку української літератури, театру, освіти та преси. Відкривалися українські школи та бібліотеки, що сприяло підвищенню рівня національної свідомості серед українців.

5. **Як відбувався розгляд українських питань у III та IV Державних думах?**

- У III і IV Думах українські депутати піднімали питання автономії України, право на використання української мови в освіті та адміністрації, а також питання аграрної реформи. Незважаючи на опір з боку консервативних кіл, українські депутати змогли донести свої вимоги, але конкретні рішення з українських питань залишалися обмеженими через негативне ставлення влади до національних ініціатив.

6. **Чому справа Бейліса спричинила широкий резонанс у тодішньому суспільстві?**

- Справа Менделя Бейліса, якого звинуватили у ритуальному вбивстві християнського хлопчика, спричинила резонанс через антисемітські настрої та упереджене ставлення до єврейської громади. Ця справа

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

підкреслила несправедливість судової системи та стала символом дискримінації на національному ґрунті, привернувши увагу міжнародної спільноти.

§ 27. Соціально-економічний розвиток західноукраїнських земель на початку XX

1. **Основні тенденції економічного розвитку західноукраїнських земель на початку XX ст. Фактори, які сприяли економічному розвитку краю і які гальмували його.**

- Основними тенденціями були слабкий розвиток промисловості та залежність економіки від аграрного сектора. Сприяли розвитку краю природні ресурси (нафта, ліс), що приваблювало іноземний капітал. Проте гальмували розвиток висока залежність від Австро-Угорської імперії, відсутність належної інфраструктури та обмежений доступ українців до капіталу й освіти.

2. **Причини повільного розвитку сільського господарства західноукраїнських земель.**

- Основними причинами були малі земельні наділи, застарілі методи обробітку землі та відсутність аграрних реформ. Більшість землі належала великим землевласникам, тоді як селяни мали обмежений доступ до родючих земель, що не дозволяло ефективно розвивати аграрний сектор.

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

3. **Чому економіку західноукраїнських земель характеризують як колоніальну?**

- Економіка західноукраїнських земель була колоніальною, оскільки її ресурси, такі як ліс, нафта та сільськогосподарська продукція, використовувалися переважно для задоволення потреб Австро-Угорщини. Інфраструктура була спрямована на вивезення сировини, а розвиток місцевої промисловості ігнорувався, що залишало регіон економічно залежним і нерозвинутим.

4. **Порівняння розвитку промисловості та сільського господарства у Наддніпрянщині і на західноукраїнських землях на початку XX ст. Вплив кооперативного руху на добробут українського населення західноукраїнських земель.**

- У Наддніпрянщині, на відміну від західноукраїнських земель, відбувався швидший розвиток промисловості, зокрема важкої (металургія, вуглевидобування), що було обумовлено політикою Російської імперії та наявністю інвестицій. У Західній Україні промисловість розвивалася повільніше, залишаючи край залежним від аграрного сектора.
- Кооперативний рух у західноукраїнських землях відігравав важливу роль у підтримці добробуту українського населення. Кооперативи дозволяли селянам об'єднувати ресурси, полегшували доступ до ринку, знижували залежність від іноземних та

MATEMATIKA-DOMA.ORG

польських підприємців, а також сприяли економічній самостійності українців.

§§ 28-29. Суспільно-політичне життя на західноукраїнських землях

1. **Особливості українського руху в Галичині на початку XX ст.**

- Український рух у Галичині відзначався активністю політичних, культурних та економічних організацій. Основна увага приділялася культурно-просвітницькій діяльності, а також боротьбі за політичні права українців у межах Австро-Угорської імперії. Значну роль відігравали кооперативи та «Просвіта», які сприяли підвищенню національної свідомості.

2. **Факти, що свідчать про залучення галицького селянства до політичної боротьби.**

- Галицьке селянство активно підтримувало українські політичні партії, такі як Українська національно-демократична партія (УНДП), брало участь у виборах і демонстраціях. Багато селян приєднувалися до кооперативного руху, який також мав політичне значення, оскільки сприяв економічній незалежності від польських та єврейських землевласників.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

3. **Боротьба за український університет і причини її гостроти.**

- Боротьба за створення українського університету у Львові була обумовлена відсутністю можливості отримати освіту рідною мовою. Це питання набуло гостроти через польське домінування в університеті та відмову австрійської влади задовольнити українські вимоги. Боротьба включала протести, страйки студентів та політичний тиск з боку українських діячів.

4. **Здобутки галицьких українців у боротьбі за виборчу реформу в краї.**

- Українці домоглися певного розширення прав у виборчій системі Галичини, що дозволило їм мати більше представників у Галицькому сеймі. Ці здобутки були обмеженими, але вони дозволили українцям більш активно відстоювати свої права на місцевому рівні та впливати на прийняття рішень.

5. **Причини появи ідеї сепаратизму в українському русі.**

- Ідея сепаратизму з’явилася як реакція на пригноблення українців і відсутність реальних політичних прав у складі Австро-Угорщини та Російської імперії. Підвищення національної свідомості та прагнення до самоврядування підштовхнули деяких українських діячів до ідеї створення незалежної держави або принаймні автономії.

МАТЕМАТИКА.ДОМА.ORG

6. **Розвиток українського руху на Буковині та Закарпатті.**

- На Буковині український рух був орієнтований на культурну і політичну боротьбу за права українців, які перебували під румунським впливом. Тут активно діяла «Просвіта», видавалися українські газети та журнали. У Закарпатті, під угорським впливом, український рух був менш розвиненим, але також включав культурно-просвітницьку діяльність. Обидва регіони мали значні труднощі через асиміляційний тиск з боку місцевих влад.

§§ 30-31. Розвиток освіти й науки

1. **Особливості розвитку культури у другій половині XIX – на початку XX ст. Визначальні чинники розвитку української культури**

- У цей період культура України розвивалася в умовах національного відродження, яке було спричинене прагненням до збереження ідентичності та боротьбою проти асиміляційних політик. Визначальними чинниками були діяльність культурних і просвітницьких організацій, як-от «Просвіта», підтримка інтелігенції, зростання національної свідомості та інтерес до української мови і літератури.

2. **Причини розвитку спеціалізованої освіти у другій половині XIX ст.**

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

- Розвиток спеціалізованої освіти був обумовлений потребами індустріалізації та розширенням сфери науки і технологій. Поява технічних училищ, комерційних шкіл і медичних інститутів була спрямована на підготовку кваліфікованих кадрів для промисловості та економіки. Важливим також було зростання попиту на професіоналів у різних галузях.

3. **Становлення української національної науки та роль Наукового товариства ім. Т. Шевченка**

- Наукове товариство ім. Т. Шевченка (НТШ), засноване у Львові, стало провідною науковою установою, яка об’єднала українських науковців і діячів культури. Товариство займалося дослідженням української історії, літератури, мови та природи, сприяло розвитку наукових публікацій українською мовою і стало основою для формування національної науки.

4. **Вплив політики царського уряду на розвиток української культури**

- Політика царського уряду мала обмежувальний характер, що проявлялося у заборонах на українську мову (Емський указ, Валуєвський циркуляр), закритті українських видань і забороні створення освітніх установ українською мовою. Це суттєво гальмувало культурний розвиток, хоча українська інтелігенція продовжувала боротися за

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

збереження та розвиток національної ідентичності.

5. **Роль українських учених у розвитку світової науки**

- Українські вчені зробили вагомий внесок у світову науку, працюючи в різних галузях. Наприклад, Ілля Мечников отримав Нобелівську премію за дослідження в галузі медицини, Дмитро Заболотний зробив внесок у бактеріологію, а Агатангел Кримський – у східні дослідження. Їхні праці сприяли розвитку наукових знань і підвищили авторитет української науки на міжнародному рівні.

§ 32. Українська література, театр, музика у другій половині XIX – на початку XX

1. **Тематика творів в українській літературі другої половини XIX ст.**

- В українській літературі переважала тематика соціальної несправедливості, селянського життя, національного визволення і збереження культурної ідентичності. Це було зумовлено тогочасними суспільними умовами: кріпацтво, яке тільки нещодавно скасували, залишило глибокі соціальні проблеми, а культурне і політичне пригнічення спонукало письменників піднімати питання національної самосвідомості. Твори Тараса Шевченка, Панаса Мирного, Івана Франка висвітлювали життя простого народу та

MATEMATIKA.DOMA.ORG

закликали до соціальної і національної справедливості.

2. **Причини розквіту українського театрального мистецтва у 80-ті рр. XIX ст.**

- Розвиток театрального мистецтва був обумовлений зростанням національної свідомості та попитом на культурні розваги, доступні широкому загалу. Театр став не лише засобом розваги, а й платформою для популяризації української мови, культури та історії. Він сприяв об’єднанню українців різних соціальних груп навколо ідеї національного відродження.

3. **Провідні українські музиканти та їхня творчість**

- **Микола Лисенко** – вважається засновником української класичної музики, писав опери («Тарас Бульба», «Наталка Полтавка»), обробки народних пісень, створював хорову музику.
- **Семен Гулак-Артемовський** – автор першої української опери «Запорожець за Дунаєм», що стала важливим культурним явищем і прикладом національної опери.
- **Кирило Стеценко** – композитор, диригент і педагог, відомий своїми духовними і світськими хоровими творами, як-от кантата «Іван Підкова».

4. **Роль Миколи Лисенка у становленні української класичної музики**

- Микола Лисенко відіграв ключову роль у становленні української класичної музики,

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

створюючи національні опери та інструментальні твори на основі українських народних мелодій і сюжетів. Він вивчав і обробляв народні пісні, що дозволяло зберегти музичну спадщину України. Лисенко також сприяв розвитку музичної освіти в Україні, формуючи національний стиль у класичній музиці.

§ 33. Українське образотворче мистецтво та архітектура у другій половині XIX – на початку XX

1. **Риси, притаманні українському образотворчому мистецтву другої половини XIX ст.**

- Українське образотворче мистецтво цього періоду відзначалося реалізмом, прагненням відобразити побут і життя простого народу, його боротьбу та прагнення до свободи. Художники зверталися до народних мотивів, історичних сюжетів та краєвидів української природи. Серед визначних представників були Тарас Шевченко, який поєднував художню творчість з національно-визвольними ідеями, а також Сергій Васильківський, що створював картини з українськими пейзажами та сцени з життя козаків. Поширеним стало жанрове малярство, яке підкреслювало національну ідентичність і культурну спадщину.

2. **Нові елементи в архітектурі другої половини XIX ст. і початку XX ст.**

ЛІТЕРАТКА-ДОМА.ORG

- У другій половині XIX століття українська архітектура поступово перейшла від класицизму до еклектики, яка поєднувала елементи різних стилів, зокрема неоготики, неоренесансу та неовізантійського стилю. Почали з’являтися споруди, що відображали національні архітектурні традиції, часто використовувалися мотиви українського бароко. У містах зводили будівлі громадських установ, театрів, університетів, часто з прикрасами в народному стилі.
- На початку XX століття поширився модерн, який відзначався плавними лініями, орнаментами, що наслідували природні форми, і новими матеріалами, як-от скло та залізо. Українські архітектори активно використовували народні орнаменти в оформленні фасадів і інтер'єрів, що сприяло збереженню національної ідентичності в архітектурі.

3. **Видатні художники, скульптори та архітектори України другої половини XIX – початку XX ст.**

- **Художники**: Тарас Шевченко (портрети, жанрові сцени), Іван Труш (пейзажі), Сергій Васильківський (історичні сцени, побутові сюжети), Микола Пимоненко (жанровий живопис).
- **Скульптори**: Леонід Позен (реалістичні скульптури, зокрема на теми народного життя), Михайло Паращук (монументальна та портретна скульптура).

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

- **Архітектори**: Владислав Городецький (зодчий, відомий завдяки будинку з химерами в Києві, поєднання модерну і неоготики), Олександр Беретті (архітектор, що створив чимало проектів для Києва, включаючи університет Святого Володимира).

4. **Причини утвердження реалізму в українському мистецтві XIX ст.**

- Реалізм утвердився в українському мистецтві як відповідь на соціально-економічні проблеми суспільства та прагнення художників відобразити реальні умови життя людей, зокрема селянства. Потреба у правдивому показі життя, критика соціальної несправедливості та висвітлення національної ідентичності спонукали митців звертатися до реалізму.

5. **Процеси, що вплинули на розвиток українського мистецтва на початку XX ст.**

- На початку XX століття розвиток мистецтва в Україні відбувався під впливом модернізму, поширення нових технік і стилів, зростання національної свідомості. Художники почали більше експериментувати з формами та кольорами, шукати способи виразити національні теми через сучасні художні прийоми. З'явилися мистецькі об'єднання, що сприяло обміну ідеями.

6. **Причини піднесення українського мистецтва попри відсутність власної держави**

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

- Українське мистецтво переживало піднесення через прагнення народу до збереження ідентичності, культивування національних цінностей і культурної спадщини. Митці бачили у своїх творах можливість протистояти асиміляції та русифікації, підтримуючи дух національного відродження. Творчість ставала засобом протесту проти національного гноблення і джерелом натхнення для українців.

7. **Характеристика одного з творів українських художників другої половини XIX – початку XX ст.**

- **«Запорожці пишуть листа турецькому султану» Іллі Рєпіна**: картина, що відображає історичний дух українського козацтва, показує запорозьких козаків у момент складання сатиричного листа султану. Твір відзначається емоційною насиченістю, багатством на деталі та майстерно переданими характерами козаків, що підкреслює незалежний і гумористичний характер українців.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG